

Свети Иларион, епископ Мъгленски

† 1164 година
Чества се на 21 октомври

На 21 октомври Църквата почита свети Иларион, епископ Мъгленски, дивно украшение на Мегленската епархия, изявен поборник срещу тогавашните ереси, богомъдър светител и полемист в защита на Христовата истина, чудотворец, изповедник на вярата, пострадал от еретиците и удостоен свише с нетленни и мироточиви мощи. По Божия милост до нас е достигнало неговото пространно житие, изцяло изпод перото на свети Патриарх Евтимий, възхвалил с жития и вплетени в тях похвали светците, чиито мощи като драгоценно съкровище се покоели в старопрестолния град Търново.

През 12 век, когато е роден и живее свети Иларион, западните български земи са включени в диоцеза на Охридската архиепископия, а самият свети Иларион е ръкоположен за Мегленски епископ от Охридския архиепископ Евстатий, както е описано в житието му.

Свети Иларион, дълбоко просветен в догматическите истини, познаващ отлично светоотеческите съчинения, в защита на вярата е оборвал многократно еретиците - дуалисти - манихеи, богомили, а също и арменците - монофизити. Неслучайно неговото житие се среща и в сборници с полемични съчинения. Свети Иларион, подобно на апостол Павел, претърпява дори и пребиване с камъни от еретиците, като с кротост и смирение възпира разгневеното си паство от отмъщение.

Богоумъдрен и проникателен, той е съветник и на император Михаил Комнин, когото успява да предпази от еретически внушения. Смирнен, неуморно трудолюбив на Божията нива, съвършено аскетичен, свети Иларион с молитва извършва чудеса още приживе, а също и след представянето си в Господа през 1164 г.

По искане на цар Калоян мощите му са пренесени в Търново, вероятно в 1205 г., където с всенародно тържество и почит са положени в "честната и славна" църква "Свети Четиридесет мъченици". Те лежат там и днес, добавя патриарх Евтимий (с.107, Стара българска литература, том 4, Български писател. С., 1986).

Житието на свети Иларион е широко известно и сред руси, и сред сърби, и сред молдовци. Поместеният тук превод е направен по най-стария познат препис на житието - по т.нар. Зографски сборник от 80-те години на XIVв. Ръкописът е писан от няколко книжовници, между които и поп Герасим, за когото се предполага, че е принадлежал към кръга на непосредствените сътрудници на българския патриарх. Сега този ръкопис се пази в Зографския манастир сигн. №256(171).

Пространно житие на Иларион Мъгленски

Житие и живот на нашия преподобен отец Иларион, Мъгленски епископ, а заедно с това и как беше пренесен в преславния (наш) град Търнов, написано от (кир) Евтимий, Търновски патриарх

Сладък е настоящият живот, но безсмъртието е по-сладко от всякаква сладост и само то знае как да усъвършенствува по някакъв удивителен начин човечеството, да го прави свое и да го отправя към бъдещето. Защото ни очаква друг живот, до който не се докосва разрухата. И ако в настоящото запазим душевната красота, за нас тези телесни неща ще бъдат възнаградени по по-добър начин и сякаш младост ще се насочват винаги към бъдещето.

И ако бихме имали небесен език, бихме описали с достолепие онези бъднини с цялата им наслада, многоусплаждаща и изливана върху житейските неща. Понеже не получихме тази благодат, говорим за онова, което телесното съзнание умее да съзерцава. Защото е невъзможно за тленното съзнание да списва лесно нетленните, неизразимите, само чрез вяра приетите неща. Само Иларион, който единствен с душа и чувство обилно им се наслаждава, може да разкаже за тях. Като призоваваме днес неговата благодат, макар и несъвършено, но според възможностите си ще споделим неговите деяния и живот.

Но както е невъзможно да се изброят дъждовните капки, така и неговите деяния и подвизи! Намерили някъде малко от разпиляното, ние се опитваме да го оповестим. Вярвам, че сладостно ще приеме като чедолюбив баща нашата младенческа словесна немощ. Ако и да оставаме понякога далече от достойното, блажената, изпълнена с всякаква сладост душа, ще ни прости като на любими за бащата деца! Не ще ни укори за усърдието и помощ ще даде, и ще ни съдействува, и ще ни ръководи към истинния разказ. Знае, прочее, знае той да се радва и допринася за полза на ближните.

Родителите на блажения бяха сред твърде видните хора. Боголюбезни като никой друг, те живееха според всички божии заповеди, отдаваха се на молитва ден и нощ. Бяха бездетни и горещо се стремяха да имат рожба.

Майка му, бидейки "безплодна като Ана, Самуиловата майка" непрестанно се молеше безмълвно. И като видя, че напредва във възрастта, повери себе си на божията майка, често притичваше в нейния храм и чести стенания и топли сълзи отронваше с такива думи: "Не пренебрегвай, владичице, своята рабиня, не ме оставяй единствено аз да бъда бездетна сред моя род. Понеже печал ме разкъсва силно и не мога да търпя поруганието на бездетството. Затова прибягнах към тебе, която единствено можеш да разкъсаш оковите на моето безплодие."

Като се молеше с такива и подобни думи ежечасно, една нощ насън ѝ се яви Богородица и я побутна с крак: "Стани – рече, – жено, ще имаш желаното от тебе и повече не ме безпокой!"

Чула тези неща, тя цялата се изпълни с радост, особено пък след като чу: "Ще родиш син и той ще възвърне мнозина от дълбоки съблазни към светото благоразумие." Благообнадеждана от всичко това, тя се веселеше заради сладостните надежди.

Не след много време, като зачена, роди блажения Иларион. Когато той навърши 3 години – о, чудо! – изпя, произнасяйки младенчески, оная ангелска песен, която се пее във висините: "Свят, свят, свят е единствен Бог!" Когато майка му чу това, изпълваше се едновременно с радост и недоумение и се чудеше на изреченото от него.

Когато поотрасна, дадоха го да се учи на свещените писания. Щом навърши 18 години, остави родителите си и света и се посвети на монашески живот. Отиде в един от тамошните манастири, в името на Бога преклони глава пред игумена и подстригал косите си, облече се в ангелски образ. И беше като плодovitа маслина в божия дом, като втори Исак, във всичко покоряващ се на своя Отец, и напълно пречупи волята си. Изпълняваше с усърдие различно

служение и толкова просия с добродетел, че всички братя непрекъснато го споменаваха и с добродетелите му се красеха.

Когато неговият духовен отец видя това, всекидневно се изпълваше с радост. Защото го прозря с духовен взор, разбра благодатта, която ще му се даде от Бога, и се молеше той да остане несъблазнен.

След много години духовният отец, като предусети своята кончина, нареди да повикат всички ръководени от него братя и след дълги наставления връчи настоятелството на Иларион. И като поживя малко, предаде Богу дух.

Станал наследник на игуменското настоятелство, на благодатта и молитвата, Иларион пазеше повереното му от Бога стадо, смирявайки себе си сред всички братя. И като беше постоянно сред тях, измъчваше се чрез пост, бдение и всенощни молитви, всяка нощ изливаше потоци от сълзи и по всичко подражаваше на великия общежител Теодосий.

Когато веднъж настъпи голям глад и братята се затрудниха поради оскъдицата на храна и много бедствуваха, блаженият Иларион се отдаде на молитва и със сълзи призоваваше божие човечколюбие. И, о чудо! Житницата веднага се изпълни с храна и прогони падналия върху братята облак на скръбта. Бог, близък до боящите се от него, чу тяхната молитва. И много други достойни за слушане дела сътвори, за които ако "подробно започнем да разказваме, ще се получи твърде дълго" слово.

Така той се показва втори Йосиф житодавец за своите ученици; те придобиха преголяма преданост и вяра в него. И броят на учениците му се множеше. Всички хора от околността се стичаха при него и черпеха благослов. Други пък приемаха монашески образ. И Бог се величаваше чрез него, а когато слухът за него се разнесе навсякъде, нямаше място", където името му да не се споменава. Но Иларион не изпитваше наслада от това, а повече се обгърна с Христово смирение. "Не нам, Господи – говореше той, – не нам, а на твоето име дай слава!"

Той живя така много години, управлявайки добре иноческото множество. Но Господ не изтърпя светлината му да се скрие под крина и той да направлява само монашеския устав, а [поиска] да освети със своята светлина осиротялото стадо и да украси архиерейския престол. Света Богородица се яви на тогавашния български архиепископ на име Евстатий в град Охрид и му прорече: "Не отлагай, архиепископе, а сложи светилото върху свещника. Казвам – вземи Иларион, настоятеля на манастира, и го постави за пастир на мъгленци. Защото ще отвърне мнозина от съблазънта и ще ги насочи към светлината на благоразумието."

Когато божият архиерей чу това, тутакси се разбуди, разбра силата на видението и се готвеше да изпълни заповяданото.

През тази нощ и на блажения Иларион се яви някакво видение и му предсказа така:

"Ето днес започвам да те въздигам сред синовете израилеви. Аз, Господ-Бог, те призовах чрез правдата и ще държа ръката ти, и ще те укрепя. И те дадох като завет на рода, като светлина на народите, за да отвориш очите на слепите, да изведеш от окови окованите и от дома на тъмницата – седящите в тъмнина.

Като се събуди и като проумя силата на видението, разбра, че възвестеното е от Бога. Скърбеше поради разлъката с братята, но и се покоряваше на божествената повеля.

Като измина известно време, беше ръкоположен за епископ на Мъглен от горепоменатия български архиепископ. Като дойде в своя град и като влезе в съборната църква, целуна усърдно божествените икони и се помоли искрено за стадото; благослови паството и техните сърца се изпълниха с веселие. Поучи ги да се придържат прилежно към истинската вяра, да изпълняват господните заповеди и да следват православните постановления, да избягват от нечестивите ереси и тяхното пустословие според казаното: "Аз ли не възненавих ненавиждащите тебе, Господи!" Да се стичат към съборните църкви и да странят от всеки човек, живеещ безчинно. Да

вярват в Отца и Сина и Светия Дух, в неразделната Троица; и още – в Христовото въчеловечение и в животворящото кръстно дърво, което е непобедимо оръжие над невидимите врагове. Да почитат мощите на светците, близките на Бога угодници, а също и всички църковни предания. Да проклинат всички еретици, казвам: Арии, Евномий, Савелий, Македоний, Аполинарий, Ориген и техните писания, Теодор Мопсуетски и Несторий, неговия ученик, Диоскор, Севир и Евтихий и подобните на тях, а още Манент и Павел Самосатски, и от цялата си душа да се гнусят от тях и от тяхното учение.

Тези и много други неща изрече, каза "Мир вам" на стадото и ги пусна да си вървят. Като чуха това, вярващите се радваха и възвестяваха голямата си благодат на Бога, дал им такъв пастир и учител.

Еретиците пък се разпалваха от завист и гняв.

А сам блаженият се стараеше да умножи поверения му талант.

Не след дълго, докато учеше и направляваше вярващите люде, светецът узна, че голямата част от тях изповядват манахейска и арменска, а също и богомилска ерес. Те правеха козни и интриги срещу него и се стараеха да прострелят в мрака праведните по сърце. Развращаваха православното стадо и го разпиляваха като някакви диви зверове. Той виждаше как те се множаха всеки ден, разяждаше се от люта печал и отправяше от сърце усърдни молби към всесилния Бог да затвори устата, които нямаха затваряне. И произнасяше чести поучения към своите хора, учеше ги и ги утвърждаваше да се придържат към правата вяра.

Споменатите еретици, като слушаха често думите му, разпалваха сърцата си и сякаш диви зверове, скърцаха със зъби срещу него, пакостяха му и с любопрение и пререкания спореха с него.

Но Иларион, добрият пастир на словесните Христови овце, направил всевишния свое прибежище, разкъсваше лесно, като паяжинни нишки, всички техни козни и пустословия. И резултатът радваше правоверните.

Веднъж скверните поборници на манихейската ерес кротко дойдоха при него като вълци, облечени в овча кожа, изкушавайки го като фарисеите Господа. Искяха да го уловят с думи, но неправдата излъга сама себе си и те потънаха в мрежите, що криеха. И лъжата беше изобличена от истината. Питаха го, като казваха: "Защо вие не се покорявате и прякословите на истината, че ние наричаме благия Бог създател на небето, а земята и другото, което е на нея, смятаме за творение на лукавия?"

На това божественият Иларион отговори:

Послушайте какво казва Христос в евангелието: "Моето учение не е мое, а на Отца, който ме е пратил." И аз прочее ще говоря не от себе си, а от Христовото евангелие и от Апостола, които считате за свое доказателство. Затова, ако искате да ме слушате, отхвърлете всяка гордост.

Как, прочее, вие наричате благия Бог създател само на небето, а за земята и за всичко, което е на нея, определяте друг творец? Някои от вас и самото това небе, и което е в него – всичко наричат дяволски творения.

Ако небето според вашите думи е дело на лукавия, как благият Бог пребивава на небеса, сътворени от лукавия? Как нашият спасител ни научи и ни предаде да се молим с онази чудна и страшна молитва, която казва: "Отче наш, който си на небесата... да бъде волята ти както на небето, така и на земята."

И още: "Ако прощавате на хората техните грехове, ще ви прости и на вас вашият небесен Отец." И пак: "Който върши волята на моя Отец, който е на небесата, той ми е брат и сестра, и баща." Кой какво ще рече, щом спасителят проповядва за небесния Отец, който е на небесата? Какво по-ясно от тази дума, казваща: "Изповядвам ти се, Отче, господарю на небето и на земята." И не само тук открито говори, че Господ е господар както на небето, така и на земята.

Виждате ли, като смятате да се защищавате с евангелски думи, с тях най-вече се проваляте. И пак рече спасителят на Петър: "Ще ти дам ключа от небесното царство" и прочее. Чуйте и казаното: "И като се кръсти Иисус – излезе от водата и веднага се отвориха небесата." Как създаденото от лукавия се отвори, когато се кръсти синът на благия отец? Заради какво се отвори и как? "Видя духа божии – рече, – слизащ като гълъб." Ето в малко думи третото изобличение на безчестието. Как божият дух се преобрази в създание, сътворено от лукавия, и слезе върху Господа?

Виждате и четвъртото изобличение на безчестието. И чу се глас от небето: "Този е моят възлюбен Син, когото благоизволих." Кой е този?! Кръщаваният във водата, нему се отвориха небесата, върху него отческият Дух слезе от небесата като гълъб. Ето, действително показвахме истината, че Бог е творец на небето, на земята и на всички твари.

А защо пречистата Богородица наричат "Горен Йерусалим"? От кое писание, от кой светец или пророк, или апостол? Кой ви е учител за това безумие, че тласнахте себе си в такава пропаст на злобата? Защото светло и открито говори евангелистът Матей: "А рождението на Иисус Христос стана така: след сгодяването на майка му Мария за Йосиф, преди още те да се бяха събрали, оказа се, че тя е непразна от светия дух", и прочее. И като проследява подробно неговото рождение, стига чак до влъхвите и казва: "И като влязоха в къщата, видяха младенца с майка му и паднаха ничком, та му се поклониха." Така и Лука най-велегласно повествува, че господното Рождество по плът е от Мария Богородица. Ще намерите и много други свидетелства според Евангелието и Апостола – а тези книги единствено вие приемате и почитате, докато останалите отхвърляте, – че пречистата Богородица Мария роди в плът нашия Господ, Иисус Христос. Заради това в евангелските книги Спасителят много пъти нарича себе си Син человечески. Ето и тук показвахме истината, че благовестниците никъде не назоваха света Богородица "Горен Йерусалим", както вие считате. Откъде пък изнамерихте онова хулно и богоненавистно учение, което и бесовете се ужасяват да изрекат? Защото те нарекоха Христа син Давидов, а вие безсрамно дръзвате да твърдите, че плътта му е донесена от небето. О, крайно безумие! Ако тялото Христово беше небесно, нямаше да бъде изложено на постоянни човешки страдания: глад и жажда, сън и умора, печал и сълзи и колко още такива. Ако беше небесен човек, към чието естество се присъедини словото, не би бил тленен, и смъртен, и земен, защото небесните жители са нетленни и безсмъртни. Защо тогава беше нужно възплъщението да бъде от дева? Не само това, но и след възкресението си спасителят, като уверяваше учениците си, че не е привидение или призрак, а плът и кръв, която взе от нас, рече: "Погледнете ръцете и нозете ми, че съм аз самият. Пипнете ме и виждете, защото духът няма плът и кости, а виждате, аз имам." Ако беше привидение, чии ребра Тома докосна?

Чуйте, прочее, и великия Павел, който говори на евреите: "Понеже децата са участници в плът и кръв, той по същия начин взе участие в същите." Като възразяваше, Павел изказа и своето мнение за небесната плът: "Защото не от ангелите приема естество, а от семето Аврамово приема, затова беше длъжен по всичко да прилича на братята си." Ето, показано беше, че Христос взе тленна, преходна плът от пречистата Богородица Мария.

Откъде, пак ви питам, измислихте тази душепагубна язва, според която Стариият завет беше от дявола? Измъкнете се, хора, от обгърналия ви мрак! Отърсете от очите си съня на безчувствието! Ако Стариият завет беше от лукавия, как, като запитаха Спасителя за заповедите на Стариия завет: "Коя от тях е първа и по-важна", той отговори: "Първата и най-важна е: "Слушай, Израиле, Господ, твоят Бог е един Господ", и прочее. И когато [този, който го бе запитал], отговори добре, [Иисус] рече: "Не си далеч от царството божие." Как Мойсеевото законодателство, ако беше вражеско, би законоположило да се признава един Господ и Бог? Ако Мойсей проповядва един Господ и Бог и освен него нито служи, нито се покланя на друг, къде

са тези неща, които въздигат дяволското начало, и то като му приписват Стария завет? А че Старият завет е небесен и е на небесния Бог, проповедникът на истината Павел възвестява и говори: "Какво, прочее, ще кажем? Нима законът е грях? Съвсем не!" И пак: "Знам, че законът е духовен", и "чрез вътрешния си човек се наслаждавам на божия закон". И пак: "Затова аз с ума служа на божия закон, а с плътта – на греха", и прочие. Защото "Законът е свят – рече – и заповедта е свята, и справедлива, и добра".

Към всички тези нелепости се осмеляват още и кръста да хулит и да го наричат неприятел и нито от апостола поне се срамуват, нито можете да се вразумите. Ако се подчинявате на апостолските предания, защо не се покланяте на кръста, след като Павел каза: "Дано не ми се случва да се хваля освен с кръста на нашия Господ Иисус Христос, чрез който светът за мен се разпна и аз за света." И отново: "Словото за кръста е безумие за погиващите, а за нас, които се спасяваме, е сила божия." Ако кръстът е божия сила, както и е, защо не вярвате на силата божия? Тогава как вярвате на апостолската проповед, казваща: "Чрез вярата Аврам направи това и това", и прочие. Вярата е недоказуемо и неизразимо нещо и в никакъв случай не може да се изрази с плътски език. Това се постига с вяра, чрез която всички вярващи светии получиха очакваното от тях. Приемете и вие същата вяра и се поклонете на кръста, сиреч на божията сила.

Всяко видение и чудодействие на Христос е велико и чудно, и божествено, но животворящият кръст е най-велик от всички. Защото с нищо друго, а само чрез кръста смъртта беше унищожена и грехът на прародителите се заличи, и адът се провали, и възкресение се дари. Дари ни се и сила, за да пренебрегнем земното и самата смърт. Как бихме били чеда божии и наследници освен заради кръста на нашия Господ, Иисус Христос, чрез който всичко се устройва. Защото "Които се кръстихме в Христа – рече божественият апостол, – в неговата смърт се кръстихме". И отново: "Които в Христа се кръстихме, в Христа се облякохме." Христос е "божия сила и божия премъдрост". Ето: Христовата смърт, сиреч кръстът, ни покрива със съставна божия сила и премъдрост. Кръстното слово е сила божия. Или като силата божия, което ще рече победа над смъртта, ни се яви заради Христа. Или както четирите края на кръста чрез съединение в средата се държат и прилепват, така и заради божията сила се държи всичко видимо и невидимо, сиреч висотата и дълбочината, дължината и широтата. Той именно е за нас явен знак, каквото е обрязването на Израил. Чрез него ние, верните, отбягваме неверните и един друг се познаваме. Той е щит и оръжие, и победа над дявола. Той е печат, за да не се докосне до нас губителят. Той е въздигане за падналите, подкрепа за стоящите, опора за немощните, жезъл за пастирите, ръководител за отново намерените, дърво на вечния живот.

Та нали това честно, осветено чрез прикосновението на свялото тяло и кръв дърво, на което заради нас Христос се пренесе в жертва, достойно приемаме и достолепно му се покланяме!

Покланяме се и на изображението на честния кръст дори когато е от друго вещество. Защото почитаме не веществото – о не! – но знака като образ на Христа. [Христос] рече на учениците си: "Тогава ще се яви знамението на сина човечески", казвам, кръстът. Така и ангелът говореше на жените при възкресението: "Зная, че търсите разпнатия Иисус Назарянина." И апостолът: "А ние проповядваме разпнатия Христос." Не рече прободения, а разпнатия. Дървото на живота, което беше посадено в рая, е първообраз на този честен кръст. Тъй като смъртта дойде заради дървото, пак заради дървото трябваше да се даде живот и възкресение. Яков, като кръстоса ръцете си, благослови синовете на Йосиф. Мойсей, като направи с жезъла си кръстно знамение, раздели морето. Ще кажа кратко: чрез кръста дойде спасението на целия свят.

Такива и подобни на тези неща произнесе пресвещеният Иларион пред онова нечисто събрание и затыкна всички уста. Като се изпълниха с много срам, те останаха безгласни като

риби и се чудеха на благодатта и силата, които се лееха от устата на истинския пастир. И като разбраха, че са неспособни да възразят нито една дума, мислеха си какво да направят.

Иларион, като взе отново думата, рече: "Ако Христос привидно прие човешки образ, както вие считате, или имаше небесна плът, как на осмия ден се обряза според древния закон? Защото дори само това е достатъчно, за да възпре хулите на неразумните. Обрязаното беше плът, подобна на нашата плът. Стана ясно, че наистина е получил човешки образ от чистата девическа кръв. Откъде прочее вие, о многодръзки, говорите, че господното тяло е от злото начало? Ако пък дръзвате да считате това за дело на лукавия, как, кажи ми, лукавото се съчета с доброто? И как благият Бог понесе лъжливо тяло да извърши спасението на света? Или как седна с това тяло на Божия престол? Ако лукавият е законоположник на Стария завет, как Христос говори: "Изследвайте писанията, защото в тях ще намерите вечния живот." Той говори за Мойсеевите писания и писанията на всички други пророци, защото не съществуваша книгите на Новия завет. Нима ще има вечен живот там, където дяволът твори законите и повелява? Как в едни [книги] Христос говори истината: "Ако бихте вярвали на Мойсей, и на мен бихте вярвали, понеже за мен той пишеше", и не рече: "За някои неща бихте могли да вярвате на Мойсей...", а просто достоверно го проповядваше. Ако е лъжлив Старият завет, как великият Павел, започвайки посланието до римляните, казва, че Бог от по-напред възвести чрез пророците си в светите писания за своя син по плът от семето Давидово? Защото, ако пророците и светите писания, с които Бог извести за своя син, са Божии, как Старият завет да се счита от лукавия? И евангелистът Марко рече: "Начало на евангелието на Иисус Христос, Сина божи, както е писано у пророците." Защото много пъти у четиримата евангелисти е писано: "За да се сбъдне реченото от еди-кой си пророк." Ако божията правда според апостол Павел се яви, засвидетелствувана от закона и пророците, как законът и пророците не от благия Бог бяха считани за вдъхновения и истини?

Ето, показах ви от Евангелието и от апостолите, че Бог е творец на небето и земята и на всички твари и че Старият завет и Новият завет бяха дадени от него. И че той взе нашата тленна и смъртна плът и я обожестви, възнесе я на небесата и я постави отдясно на Отца. И че от девическата чиста кръв взе плът. И че Христос спаси вселената чрез кръста и нему се кланя всяко коляно на небесните, земните и преизподните и всеки народ изповядва, че Иисус Христос е Господ – в прослава на Бог Отец. Впрочем осъзнайте обгърналата ви тъмнина! И суетните неща, и лъжата оставете, познайте истината и се озарете от нейната светлина. Защото ето, за вас говори днес Господ: "Ако не бях дошъл и не бях им говорил, грях не биха имали. Сега нямат оправдание за своите грехове." Пристъпете прочее в съборната църква и приемоте кръщението на Светия дух за опрощение на греховете. Защото за вас се радва небесният Отец и за вашето възвръщане заколва угоено теле. И свиква приятели и съседи [да празнуват] вашето намиране!"

Когато чуа тези неща, умилиха се сърдечно с цялата си душа, паднаха на земята и молеха от него дара на свято крещение. И мнозина, като укоряваха и оплюваха своята вяра, пристъпиха към съборната църква и се присъединиха към избраното стадо. Като видяха тези неща, съборът на православните се радваше с неизразима радост и въздаваше непрестанна благодарност на Бога и на своя архиерей за многото спечелени души. Скверните и богоненавистни главатари на арменската ерес видяха всичко и се изпълниха с гняв и завист. Те го обсипваха с различни оскърбления и хули и го наричаха лъжец и съблазнител, прелъстил безброй синове. Но божият архиерей не преставаха невъзбранно да учи и проповядва истинното слово. И постоянно към броя на православните се присъединяваше голямо множество от хора.

Споменатите вече еретици армени подучиха народа, който им се покоряваше и беше многочислен, да убие светеца. Божият угодник ходеше като незлобливо агне сред вълците на безчестието и изричаше онова псалмопение, което казва: "Ако тръгна сред [долината] на

смъртната сянка, не ще се уплаша от злото, щом ти си с мене." Те често го посещаваха. Не заради ползата правеха това, а искаха да го уличат в нещо. Като виждаха, че нищо не могат да направят, отиваха си, сякаш бити от бич, и все повече се разпалваха от гняв.

Всички заедно спореха с него и като не можеха да противостоят на премъдростта и на думите, които произнасяше, подтикнати от ярост, взеха камъни и немилостиво го пребиха, както някога първомъченика [Стефан]. И понеже го мислеха за мъртъв, оставиха го. По [божие] произволение Иларион ставаше безкръвен мъченик. Като дойде на себе си и като разбра, че това е дяволско коварство, с радост отиде в килията си в усамотено място, далече от града, където го биха.

Като узна тези неща обществото на православните, всички единодушно се нахвърлиха срещу тях, за да ги унищожат. Но подражател на Христа и ученик на незлобивия владика, Иларион им забрани, казвайки:

– Не, чеда, не! Спомнете си думите на Господа към Петър комуто [Христос] каза: "Сложи ножа в ножницата си, защото всеки, който вади нож, от нож умира." И апостолите, бити заради името господне пред [садукейското] сбирщище, вървиха и се радваха. "Оставете ги, защото не знаят какво вършат."

Лукавата онази сбирщина, готова и кръв да пролее, като узна за случилото се, изпадна в недоумение. И както за Господа, така и за него едни говореха: "Добър е", а други: "Не, съблазнител е и мами хората." Така, поради настъпилото разногласие сред тях, те спореха и се препираха помежду си.

Веднъж отново, пияни от недъга на своята заблуда, дойдоха при блажения, като многоглаголюваха и защитаваха своята ерес. И като цитираха ту едно, ту друго, хвалеха се с православно мислене и че съблюдават църковните завети, светите служби, постите и целия православен ред, завещан от съборната църква. Кроткият по сърце и още по-кротък с мъдростта си Иларион им отговори:

– Добре е, че споменахте, като започнахте от съборната църква. Съборната църква, след като прие точно от очевидците думите на светите апостоли, твърдо установени и предадени, чак до наше време ги пази непоколебимо. Тях и вие спазвахте крепко и непоколебимо чак до четвъртия събор в Халкидон. Оттогава се откъснахте от съборната църква с някой си Еханий, който беше наречен Мантакуни, заедно с други скверни верен. И като приехте Евтихиевото и Диоскориево злословие, получихте подкрепа на нечестивите си твърдения. И говорите, че Христос не е приел единосъщна, еднаква по естество на нас плът, но нетленна някаква и безчувствена, и ефирна, и несътворена, и небесна. Това хулно постановление съборната църква нито някога е приела, нито ще предаде. Ако Господната плът беше нетленна и безчувствена, и небесна, то безчувственото нито се труди, нито спи, нито яде, нито пие, нито може да се докосне с ръка. Кой спеше в кораба, ако не нашето естество? Кой възрида за града? Кой се просълзи за Лазар? Кой яде в дома на Симон прокажения? Кой изми нозете на учениците? Кой им предаде тайнството? Кой, вързан, беше доведен в Двора на Кайяфа? Кой беше разпнат на кръста? Кой беше положен в гроба? Кой след възкресението рече на учениците: "Пипнете ме и ще видите, че духът няма плът и кости, а виждате, че аз имам." "Ето ясно показахме, че наистина Господ се облече в нашата човешка плът." Те, притискани от истинните думи на блажения, отвърнаха, като говореха такива хули: "Когато явилата се Христова плът се сля с божеството, Христос стана единосъщен."

На това отговори онази премъдра душа: "Да допуснем, че Христос има единно естество и то цялото е божествено. Но Христовото естество бе неотделимо от Отца. Това естествено се прояви и като Христова плът по време на страстите, когато плътта се сля с Христовото естество и стана неделима от Отца. И как тя страдаше, прикована долу, и ранима, и пробождавана, и

наистина умряла и лежаща мъртва в гроба, неподвижна? Ако Христовата плът беше божество, защо самият Христос говореше: "Боже мой, боже мой, защо си ме оставил?" Защо говореше на Мария: "Не ме докосвай, защото още не съм се възнесъл при моя Отец." Как и на апостолите говореше след възкресението: "Пипнете ме и ще видите, че духът няма плът и кости, а виждате, че аз имам." И премного други подобни неща свидетелствуват по-ясно от тръба за Христовото възплъщение.

И още! В трисвятата песен добавяте "Свети, безсмъртни, разпнати" и разкривате ясно своето безумие или по-точно безчестие. Ако е безсмъртна, нетленна и небесна плътта, как ще се разпъне? И ако е разпъната, как ще я наричаш божество?

И освен това на светата служба не носите хляб като нас, а безквасен. Защото безквасното несъмнено е юдейско. Така и апостол Павел, и богословът Григорий велегласно възвестяват: "Древното премина и ето всичко стана ново." Така и Златоуст говори за Стария и Новия завет: "Там са книгите – тук е духът; там е кивотът – тук е Девата; там е Ароновият жезъл – тук е кръстът; там е агнецът – тук е Христос; там е безквасното – тук е хлябът."

Те се чудеха на казаните неща и като нямаха как да го опровергават, бяха обзети от срам. След известно време обаче отговориха и рекоха: "Хлябът, който Христос даде на апостолите, беше безквасен, а не хляб. И понеже оттогава се прие, заради това и ние с безквасен хляб се причестяваме."

Отговори им блаженият Иларион: "Поради липса на време Христос взе онзи хляб, макар да беше безквасен, за да не остане предадено тайнството на новозаветната вечеря. Понеже малко време оставаше до момента, когато щеше да бъде предаден от юдеите, какъвто хляб намери, такъв взе, за да не ни лиши в никакъв случай от такова спасение. Учениците му и всички следващи църковни първоиереи и свети отци приготвяха за светата служба истински хляб, а не без квасен. Ние, по техния пример, приемаме да служим с хляб. Христос прочее и много други неща предаде по друг начин, но апостолите и техните приемници постановиха да стават иначе. Но не защото се противопоставяха на Христа, а понеже вярата се разпространяваше и растеше и те с голямо безстрашие разпространяваха Христовите тайнства за негова слава и величие. Както, когато щеше да се кръщава, Христос не се обърна на запад, за да отхвърли с думи сатаната, нито Символа на вярата изговори, нито молитва за кръщение поиска, нито в купела се кръсти, нито с миро се помаза, нито веднага след покръстването се причести с господното тяло и кръв. И още: Христос не даде тайнството на господното тяло и на духовната служба в църквите, а в обикновена стая и на обща трапеза, едновременно и седнал, и като ядеше други храни. И нито в свещенически одежди бе облечен, нито изричаше молитвата на нашето свещенодействие с псалми, песнопения и духовни песни. А ние служим в църквите и пред духовния жертвеник, наречен свещена трапеза. И гладни, и прави, и в свещенически дрехи облечени, не за да отречем предишното, но за да направим служението още по-достопочтено.

Защото апостолите и дошлите след тях истинни пастири и праведни църковни учители, всички водени от дух божи и осияни от него, едни неща отхвърлиха, а други преумножиха, понеже приеха свише такава благодат; и по всякакъв начин съдействуваха на полезното и повеляваха, и богоугодно предвиждаха.

Ако разсъдим внимателно, ще видим, че хлябът, който даде Христос на учениците си, не беше безквасен. Защото законът за пасхата казва така: "От четиринаisetия до вечерта на двайсет и първия ден на първия месец яжте безквасен хляб. Седем дни да няма квас в домовете ви. Законите са такива. Христос преди четиринаisetия, сиреч на тринаisetия ден, извърши законната пасха и даде тайната вечеря в оня ден, когато всички можеха да вкусват без забрана хляб, приготвен с квас. Ако някой рече, че като извърши тогава законната пасха, сам той и учениците му ядоха безквасен хляб с горчиви треви, то откъде имаха безквасен? Ще му речем,

че всичко беше предварително приготвено добре според указанието на Спасителя или защото господарят на къщата, който също беше верен човек, беше предизвестен.

Защо в свещената служба не косите вино, смесено с вода, а само вино без вода и с него ознаменувате едното естество на Христа? Защото и Григорий Богослов рече: "Кръвта и водата, изтекли от реброто на Христа, означават: първото – човекът, а другото – висшето над човека." Така, когато някой дойде при олтара и се причести от чашата с Христова кръв, да не мисли, че е докоснал с уста Христовото ребро и от неговото ребро пие. От Христовото ребро не само кръв, но и вода изтече в потвърждение на двете естества, както преди това беше казано.

А за това, че в чашата, която Христос подаде на апостолите, беше смесено вино с вода, свидетелствуват в своите литургии апостол Яков, брат божи, и евангелистът Марко. Двамата говорят така: "Взе чашата, наля вино и вода и като благодари, благослови, даде им и рече: "Пийте от нея всички! Това е моята кръв, която за вас и за мнозина се пролива." Защото Бог, истинен и пророк във всичко, каквото щеше да изтече от ребрата, това и даде на учениците.

И още:

– Вие не почитате кръста, от каквото и вещество да е направен, докато не го кръстите като човек. И забивате гвоздеи по средата и го мажете с жертвена кръв. По същия начин, като прекръствате чело, считате, че така освещавате себе си и при кръщение, и по време на свещените служби, и в много други случаи.

Но, о, мъже арменски! Заслужавате да ви се каже пророчески! Приемете наставленията, за да не би някога да се разгневи Господ! Осъзнайте се за своето заблуждение и слепота! И ако кръстът, изобразяван с ръка, освещава всичко, върху което се направи, казвам: и водата на кръщението, и маслото, и мирото, и лицата на вярващите, и хляба на тайнството, и свещената чаша, с една дума – всичко – как кръстът, направен от каквото и да е вещество, смятате за скверен, нечист, докато не го осветите с кръщение и с гвоздеи, и с кръв. Как прочее кръстът, освещаващ и кръщението, и причастието, би се осветил от действията на тези, които той освещава? Както, преди да се разпъне Христос, кръстът беше оръдие на смъртта и проклятието и изображението му се отбягваше и отхвърляше, така, след като Иисус беше прикован на него освети себе си и изображението му с господната кръв; и кръстът стана освещение на всички вярващи. В началото той убиваше хората, а след това – бесовете. Затова и божественият Григорий, епископ на Велика Армения, като постави дървени кръстове на определени места, заповяда да им се молят и да ги почитат като освещаващи, без да ги освети нито чрез ръкоположени архиереи, нито чрез тях някакво кръщение или с гвоздеи, или с кръв, както вие правите. Как се осмелявате, като направите три дървени кръста и ги съберете заедно, да ги наричате света Троица? Не се ла боите да изобразявате блажената и единна, и несътворима, и неизброима, и неизследима, и недостижима дори мислено Троица?

И пак ви питам: Защо постите Арцивурциевия пост?

Те в един глас отговориха и казаха: "Постим такъв пост заради един арменец Сергей, който пострада в нашата страна."

Като им отговори, светецът им рече: "Понеже сте злославни, как ще докажете, че оня Сергей беше православен и пострада заради Христа? Защото виждам, че никой пророк, нито апостол, нито мъченик, нито преподобен, нито дори сам свети Григорий, епископът на Велика Армения, предаде този пост или празник."

Те, поставени натясно, казаха: "Ниневийският пост е, който ниневитяните някога постиха и се избавиха от страшното изстребление."

Светецът бързо отговори: "Понеже нито светците, нито апостолите, нито някой от съборите на светите отци споменават или предават това, кой ви е заповядал да постите този езически пост, който беше много години преди Христовото възплъщение? Ако ни беше

забранено да постим дори еврейските пости, които бяха дадени от Бога чрез Мойсей, колко повече пък – постите на нечестивите народи!" Така явно изобличени, пак отговориха и рекоха: "Това беше Адамов пост, когато беше изгонен от рая на изобилюето."

Блаженият Иларион отговори веднага: "Мойсей, който разказа за сътворението на света и всички неща за Адам, изобщо не споменава за този пост. И защо ще говорите, че този пост беше Адамов?"

Като не можаха да измислят друго, рекоха: "Този пост е на Великата Армения. Него постиха арменците, когато щяха да се покръстят от свети Григорий."

Светецът веднага им отговори: "Не е така, а когато преди покръстването ви преследваха бесовете, беше ви заповядано да постите шейсет дни. После, когато свети Григорий щеше да ви покръсти, заповяда да постите трийсет дни, както е написано в арменските книги. И нито един от тези пости не беше наречен Арцивурциев пост."

А те, изпълнени със срам и недоумение, не знаеха какво да отговорят. И като нямаха друг отговор, казаха: "Този пост е на Константин Велики. Той го пости, когато щеше да се покръсти."

Светецът дръзко и с усмихнато лице им отговори: "О, неразумни и мудни да повярвате със сърце на истината! Изучете писанията и в тях ще намерите, че няма на света царски пост, нито пък някой след Константин Велики го спомена, нито някой свят събор, нито някой от светите отци е споменал за такъв пост! По такъв начин, като говорите непоследователно, покажете, че този ваш пост е незаконен, мерзък и съвсем недостоеен за каквото и да било християнско внимание. Аз пък, макар и да не искам, ще известя за този ваш пост това, което и вие сами добре знаете. Някой си Сергей, който бил учител на арменската ерес, имаше куче, наречено така – Арцивурций. То беше вестител на гореспомнатия Сергей и много пъти възвестяваше неговото идване, подпомагано от дяволско действие. Щом искаше да отиде в някой град или село, или място, където живееха ученици или съобщници на неговата пагуба, [изпращаше кучето] и като видеха упоменатото куче, излизаха един ден преди това на няколко поприща да посрещнат учителя си. Веднъж кучето беше изпратено на тази мръсна служба и беше изядено от вълци. И на следващия ден Сергей отиде там, където беше изпратил кучето, и понеже никой не го посрещна, много се оскърби. И той дойде при тях и разбрал, че при тях не е идвал неговият пес-предвестник, изпрати да го търсят. И като познаха по костите, че е бил изяден от вълк, заповядана всички арменци да постят за неговата смърт, да скърбят и да плачат в определени дни през годината. И нарече този пост арцивурциев. А и вие, които следвате неговите повели, постите този пост. И понеже много ви е срам, не искате да признаете истината. Защото такъв е вашият пост! Никой – нито от пророците, нито от апостолите – не го предаде на съборната църква. Затова изтръгнете се от дълбоката заблуда, която ви владее, и се отърсете от слепотата, налегнала очите ви. Пристъпете към съборната църква и застанете до нас, та като съставим заедно една общност, благочестиво да възхваляем Бога Вседържителя. Защото велико безумство е, ако някой знае истината и не пристъпи към нея!"

С такива и с много подобни думи ги изобличи и всестранно разкри, и свободно показва тяхната ерес. А те се изпълниха с много срам и останаха съвсем безгласни, но като си отидоха, всекидневно се препираха и спореха помежду си. Едни хвалеха думите и мислите му, други защитаваха своята си ерес. Защото толкова се бяха разпространили ересите, че и господин Мануил, гръцкият цар, за малко да отпадне от нашата благочестива вяра, ако блаженият Иларион не бе го укрепил и насочил с догматични речи. Той прогони някъде далече от сърцето му тяхното нечестиво влияние, а семето на православието зася още по-дълбоко. Когато царят вникна в тези неща, като се наслади чрез повелите на благочестието, а заедно с това и като се ограда с тях, изпълваше се с неизказана радост. Той отправяше към Бога благодарствени песни, а на този архиерей – показваше и засвидетелствуваше всякакво покорство. И непрекъснато му

изпращаше различни дарове и много други необходими неща. Споменатите арменци, които, както преди се каза, се караха и препираха непрекъснато заради вярата, съзнаха заблудата си. И като похулиха много и оплюха своята ерес, усърдно пристъпиха към светата съборна църква. Причестиха се вярно с честното господне тяло и кръв и се присъединиха към избраното стадо. И стана "едно стадо и един пастир".

Божият архиерей, който предвиждаше случилото се, се изпълваше с радост и духовно веселие. Като видя това, благочестивият цар беше много радостен и разказваше на всички за добродетелите и деянията на добрия пастир. Написа му и лично писмо, повеляващо му да изчисти напълно от стадото цялата богомилска ерес. И онези, които се покоряват на догматите на благочестието, усърдно да приема и да присъединява към избраното стадо. Непокорните и упорствуващи в своята нечестива и мерзка ерес, да отпъжда някъде далече от стадото на православните.

Като чува това, пристъпиха и те към съборната църква, сподобиха се да приемат божественото кръщение и оплюха напълно своята ерес. И видимо растеше множеството на православните, а сбирщината на злославните се помрачаваше от безчестие.

Христовият подражател Иларион съгради многочестна църква за своите монаси в името на светите славни и всепохвални апостоли на онова място, където се събираха споменатите еретици, а сега – истински чеда. Нейната красота удивлява мнозина и [ги] води към божие славословие.

Като събра в нея голямо множество монаси, за да им предаде правила и отчески устави, сам ходеше често при тях, постоянно ги учеше и наставляваше да изпълняват монашеското подвижничество.

Майка му виждаше тези неща, веселеше се и отправяше чести благодарности към Бога. Тя беше изпратила преди това своя съпруг при Бога. А след това и тя поживя малко години и отиде при Господа. Божественият Иларион, като я опя достойно, положи я в гроба с големи почести. И беше като дърво, посадено при изворите на духовните води. Той растеше и преуспяваше по божията воля, учеше и наставляваше във всички закони на благочестието хората, които ръководеше, да се придържат към повелите на благочестивите, да се пазят от злославните ереси и да ги отбягват. Така се възнесе рогът на православието, а безчестието угасна напълно. Всички, които се бяха превърнали от вълци в овце, се премениха с добра премяна и следваха своя пастир като незлобливи агнета, покоряващи му се във всичко, укоряващи и оплюващи онази обладала ги в началото заблуда, и силно хулеха и проклинаха нейните предводители.

Когато видя божият архиерей, че последователите на нечестивата и скверна богомилска ерес приеха смето на благочестието, приобщи всички към православното стадо. Тези, които видя обладани от непокорството, чрез различни изгнания и заточения ги отлъчи от благочестивото стадо. Той така украси своя престол и така пасеше своето стадо, та да няма никак мръсотия или петна. Освен това и всички, които живееха наоколо, носеха дарове и търсеха от него благословение и полза. А монашеското братство, направлявано добре и водено от добър пастир, растеше и преуспяваше за слава Божия.

Когато мина много време и той продължаваше да живее в обичайните добродетели, предусети своето отхождане при Господа. И повика цялото монашеско братство, прилежно ги поучи да преживяват в покорство и отческа любов, да се стараят при всяка служба, здраво да се придържат към дадения им устав и да се усъвършенствуват усърдно във всяка добродетел. Тогава ги управляваше някой си Петър, мъж добродетелен и знатен, кротък и целомъдрен като никой друг, чиито добродетели всички живеещи наоколо знаят. Той много години беше ученик

на Иларион и премина при него различно служение. Така Иларион ги укрепи, поучи ги достатъчно и като благослови с мир иноците и стадото, заспа блажен сън. Онова благочестиво стадо го обкръжи и обливаше с топли сълзи мощите му. След като почетоха мощите му с псалми, пение и песни, с кадила и благовонни аромати, погребяха го честно и благочестиво. Говореха за него, че в младостта си за трийсет години изобщо не вкуси вино.

Когато мина много време и споменатите монаси живееха заедно, някои от тях започнаха да не зачитат предишния устав. Противяха се на упоменатия по-горе Петър и въвеждаха всякакви раздори и ереси. Когато той търпеливо ги поучаваше, оставаха непреклонни и неумолими.

Свети Иларион разбра техния зъл и беззаконен стремеж и много възнегодува. Той се яви пред тях насън, изобличи техните беззаконни дела и изрече много думи на негодувание. И едни нарани немилостиво с жезъла си, а някои други дори и на смърт предаде. Като узна споменатият Петър това видение, възвести го на всички монаси в обителта. Тези, които бяха ранени, прекараха в болест много дни, а които на смърт предаде – умряха веднага, за да не вкусат и други от тяхната смъртоносна отрова. Като видяха тези неща, монасите от различни места бяха обзети от голям страх и ужас. И живееха според установените им правила и съблюдаваха изцяло манастирския устав. Когато това ужасно чудо се разнесе навсякъде, всички идваха с голяма вяра и усърдие.

Много различни знамения и чудеса сътвори Бог чрез своя угодник. Отвсякъде към ковчега му идваха мнозина и получаваха различни изцеления. И когато неговият ковчег сътвори безброй чудеса, мощите на блажения бяха взети с царско и църковно постановление и бяха положени в честната църква. А това, за което разказахме дотук, не бива да го отправяме към дълбините на забравата.

Като отвори ковчега на блажения, о, чудо! Намериха два потока от благоуханно миро, които изтичаха от двете му очи. Множеството негови ученици видя това и се изпълни с неизразима радост. Като чу за това живеещите в околността, идваха усърдно при ковчега на светеца и получаваха изцеление.

След много време, когато гръцкото царство обедня и съвсем отслабна, а българското се въздигна много, тогава преблагочестивият цар Калоян владееше българския скиптър. Като прояви голяма храброст, той превзе немалка част от гръцките земи, сиреч Тракия и Македония, Тривали и Далмация, а към тях – Неада и Елада, а също и Етолия. И като чу за чудесата и знаменията, които Бог прави заради името на блажения Иларион, разпали се от божествено желание и искаше да се наслади на богатата на светеца. Той с много усърдие и с голяма почест взе мощите на преподобния Иларион и с кадила и аромати ги пренесе в своя славен град Търнов.

Като чу патриархът, излезе с целия си клир със свещи и кадила да посрещне светеца. Усърдно целуна мощите на Христовия йерарх, обля ги с много сълзи и ги положи в честната и славна църква "Св. 40 великомъченици". Те лежат там и днес и навъзбранно дават изцеление на всички, която идват при тях с вяра и любов. Защото той обича всички, за всички се застъпва и сякаш жив раздава себе си на всички. И нито юношата отблъсква, нито от стареца се гнуса, а като старец старците обича и юношата прегръща, раздава всичко на всички, за да спечели всички.

Нека принесем и ние на ковчега с мощите му нещо достойно, казвам: всенощно бдение, бодърстващи очи, добро усърдие, слух послушателен. Да подражаваме на този отец, за да бъдем и ние отци. Да възревнуваме и неговото житие, за да получим и ние достойна награда. Защото ще ни приеме с много благост, ако бъден негов следовници и последваме неговите стъпки.

Бог на нищо друго не се радва така, както когато види някого да се старае за добродетелта даже до смърт. Затова нека и ние днес съставям хор, да прегърнем ковчега, да пеем надгробни песни, да речем с Давид: "Честна е пред Господа смъртта на преподобния." Честна е наистина смъртта на светците, славна и достойна за всякава похвала! Затова Бог ги прослави с неизразима слава не само в живота, но и след смъртта. И не само духа им в небесните светилища упокои, но и телата им на земята прослави! Дарува им благодатта на чудесата, за да прогонят от вярващите бесовските сили и да унищожат техните действия.

Но, о, утвърждение на архиереите! Иларионе, сладко мое естество и име! Понеже имаш дръзновение към Бога, погледни към нас свише, защото сега, след като си разрушил огледалото и загадката, виждаш ясно Светата Троица! Запази стадото ни невредимо от всички дяволски козни, огради ни с благодатта, дадена ти от пастироначалника, от Спасителя Христос. С бича на мъдрите си думи разгони вълците на безчестието, с вятъра на твоята благодат разпилей дяволските клевети като плява, наставлявай ни в църковното послушание, съчувствуй на кашите беди.

Знаеш колко е тежко бремето на настоятелството! Познаваш грижата на архиерейството! Знаеш добре да ни направляваш и наставляваш, ако поискаш, и да ни насочваш към пристанището на Божиите желания!

Ти имаш опит във всичко това, всички тежести заради Христовата църква си поел!

Еретическите въстания си усмирил, противящите се на благочестието на догматите чрез духовно изкуство към благочестие си възвърнал!

На Христос, нашия Бог, църкви си въздигнал!

Прелъстените си изправил, бесните си изцелил, сплетните на ересите си разрушил!

С добър подвиг си се подвизал, живота си завършил, вярата си запазил!

Затова, макар и мъртъв, като жив след смъртта си живееш и ковчегът на твоите мощи излива непресъхващи струи на различни изцеления. Не само това, но и нашия престол украсяваш, а многото ти подвизи ни поощряват към ревност!

Ти прочее не само отчасти си се подвизавал, но даже и до кръв и си се представил като безкръвен мъченик. Затова днес се съвдворяваш с ангелските ликове, наслаждаваш се без насита на онези неща, които окото не вижда и ухото не чува и до сърцето човешко не се докосват, заради Христос, нашия Бог. Нему слава и власт с Отца и Светия дух, и винаги, и във веки веков. Амин!

Стара българска литература. Том 4. Житиеписни творби. Български писател, С. 1986, с. 89, превод: М. Спасова и Кл. Иванова по Зографския сборник (от края на 14. век).

Източник: www.slovo.bg

2022 г.